

Тильчик О. В. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки Університету державної фіскальної служби України

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Організаційне забезпечення протидії тіннізації економіки пов'язане з питанням суб'єктів цієї діяльності та визначенням їх правового статусу. Слід визнати, що на сьогодні відсутнє уявлення про таких суб'єктів.

Зазначену прогалину намагаються усунути теоретики, причому не завжди дотримуючись навіть вимог формальної логіки в групуванні суб'єктів під рубрикою «суб'єкти державної протидії тінновій економіці». До таких суб'єктів Я. Ю. Радюкова та М. О. Федорова включили: а) носії господарських інтересів – соціальні групи (малозабезпечені верстви населення, зокрема пенсіонери, інваліди, студенти та інші); б) представники зацікавлених господарських інтересів тобто громадські організації, що представляють та захищають інтереси (професійні спілки, спілки підприємців, фермерів, суб'єктів торгівлі, студентів тощо); в) виконавці господарських інтересів (ієрархічна система державних органів виконавчої влади) [1]. Цінність такої класифікації є дещо сумнівною. Вона потребує певних уточнень як щодо застосованого критерію (вочевидь, ідеться про відношення суб'єкта до господарського інтересу) та підстав віднесення автором суб'єктів до певної групи.

Слід зазначити, що на сьогодні однією із найважливіших сфер суспільного життя, у яких реалізує свої внутрішні та зовнішні функції держава, є економічна, а тому економіка – один із основних об'єктів державного управління. З позиції методології та практики забезпечення економічної безпеки важливим є положення ст. 17 Конституції України [2], відповідно якої забезпечення економічної безпеки є однією з найважливіших функцій держави поряд із забезпеченням суверенітету, територіальної цілісності України [3, с. 253].

Проголошені та реально здійснювані на сьогодні реформаційні процеси, передбачають реформу інституційного

забезпечення захисту економічних інтересів держави. Один з основних векторів реформ пов'язаний із зменшенням чисельності правоохоронних органів і скороченням штатної чисельності їх співробітників. За останнім напрямом можна констатувати реальне скорочення чисельності кадрового складу органів, які протидіють правопорушенням у сфері економіки, що загалом відповідає визначеним пріоритетам державної політики у вказаній сфері щодо доцільності зміщення акцентів з боротьби зі злочинами на їх превенцію. Водночас аналіз нормативно-правових актів та їх проектів, присвячених врегулюванню питань реформування правоохоронних і контролюючих органів, зокрема в податковій та митній сферах, дає змогу констатувати зосередження уваги саме на напрямі боротьби зі злочинами та практично повну втрату напрацьованої теорії і практики щодо підвищення ефективності протидії незлочинним деліктам, які не переросли ще в злочини, та запобігання цьому.

Лише зменшення штатної чисельності суб'єктів, залучених до протидії злочинам, за відсутності правових інструментів та, власне, зобов'язання застосовувати конкретні превентивні заходи зведуть нанівець позитивні зрушення, та наміри щодо підвищення співпраці з бізнесом, сприяння виведення з тіні економіки. Більш того, є ризик зворотного результату.

Реформування служби, яку ще нещодавно офіційно визнавали чи не єдиним суб'єктом протидії тінізації економіки – Державної фіскальної служби України, а саме її структурної складової – податкової міліції, обговорюють досить активно. Така ситуація виникла не лише в Україні, а й в інших країнах, де було створено мілітаризований підрозділ у структурі контролюючого суб'єкта, а не в структурі Міністерства внутрішніх справ України.

Так, професор В. В. Лунєєв зазначає, що створена для здійснення досудового розслідування в справах про податкові правопорушення Федеральна служба податкової поліції Російської Федерації у 2003 році була ліквідована, а її функції повернуто до Міністерства внутрішніх справ Російської Федерації, оскільки активізація податкової поліції могла

привести до інтенсивного зростання кількості виявлених правопорушень [4, с. 503].

В Указі Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» ідеться про те, що однією з найбільш складних проблем адміністративної реформи в Україні є такий напрям реформування, як реформування організаційних структур виконавчої влади. Така складність зумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними (політичними) причинами, зокрема тим, що обсяги управлінської діяльності в Україні з часу її незалежності в окремих сферах зросли в двадцять-тридцять разів, а окремі з них було утворено заново [5]. Найбільш яскравим прикладом є необхідність формування організаційної структури суб'єктів забезпечення відновлення та розбудови миру на Сході України та реінтеграцію окупованих територій у зв'язку з проведенням антитерористичної операції на територіях Донецької та Луганської областей, а також тимчасовою окупацією окремих територій України.

Наведені обставини не дають змоги визнати ефективним метод реформування апарату управління, характерний для радянських часів – скорочення такого апарату. Нині особливо актуальною є потреба системного підходу під час визначення оптимальної кількості й структури органів виконавчої влади, діяльність яких пов'язана із забезпеченням протидії тінізації економіки.

Список використаних джерел

1. Радюкова Я. Ю. Некоторые аспекты государственного противодействия теневой экономике / Я. Ю. Радюкова, М. А. Федорова // Социально-экономические явления и процессы. – 2014. – № 11. – Т. 9. – С. 154–159.

2. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.

3. Система органів виконавчої влади України: правові проблеми вдосконалення організації та діяльності : монографія /

[кол. авт.: О. Ф. Андрійко, В. П. Негребельний, Л. Є. Кісіль та ін.] ; за заг. ред. О. Ф. Андрійко. – Харків : Планета-Принт, 2013. – 384 с.

4. Лунеев В. Теневая экономика: криминологический аспект / В. Лунеев // Общество и экономика. – 2004. – № 2. – С. 100–106.

5. Про заходи щодо впровадження адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22 лип. 1998 р. № 810/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 21. – Ст. 32.

Титко А. В. – кандидат юридичних наук,
начальник відділу організації науково-
дослідної роботи Національної академії
внутрішніх справ

КОРУПЦІЯ ТА ТІНЬОВИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ: ПРИЧИНОВО-НАСЛІДКОВІ ЗВ'ЯЗКИ

Тіньова економіка нерозривно пов'язана з корупцією. Переплітаючись, вони утворюють цілісну загрозу економічній діяльності будь-якої країни.

Поняття «тіньова економіка» (тіньовий сектор економіки) визначають як частину фінансово-господарської діяльності юридичних і фізичних осіб, яку провадять поза сферою офіційного бухгалтерського обліку. Це підтверджує методологія міжнародної статистики, розроблена ООН 1993 року стосовно системи національних рахунків [1].

Зважаючи на це, тіньова економіка містить такі види діяльності:

– прихована – законодавчо дозволена, але офіційно не враховується (повністю або частково) діяльність у межах формалізованих структур і процедур;

– неформальна – законодавчо дозволена, проте не враховується діяльність неформальних структур або діяльність позаформалізованих процедур і відносин;

– нелегальна – законодавчо заборонена або не має обов'язково необхідного спеціального дозволу прихована (формальна і неформальна) діяльність (кримінальна чи інша протиправна).